פו: כל קרבנות הצבור פרק תשיעי מנחות

שוין למנחות. אבל למנורה אינו שוין דאין זך אלא נקי והראשון לעולם נקי ופירוש הקונטרס עיקר דמי כדפרישית מרישא שמעינן הראשון למנורה והשאר למנחות: **לא** [1]**אבילה אני צריך ולא** [2]**אורה אני צריך.** יש מפרשים מדעותן שולחן גבוה בדרום ולא לגד מערב ששם שכינה ושיתא דלהו לאפוקי לגד מערב קאמי [6] וכי מימשכי נמי לגד מערב אפשר שינתן זה לגד לפון וזה לגד דרום [3] ומתני הבית ולפנים היו מונחים [4] כדאמר לקמן בפ' שתי הלחם (דף לח:) ואיכא למ"ד מזרח ומערב ואיכא למ"ד לפון ודרום מונחין ופי' הקונט' עיקר דצייך מדשולחן בלפון ומנורה בדרום ומזבח היה באמצע שמע מינה לא לאורה אני צריך ולא לאבילה דאם היתי צריך הייתי נותן מנורה סמוך לשולחן כנוהג שבעולם:

מחוץ לפרכת העדות יערוך כו'. בפרק במה מדליקין (שבת כב:) גרסי' וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותן מרכעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו כו' [7] ומפרש ר"י דאתאהכן קאי וכי לאורה הוא צריך אהכן והלא כל אותן מרכעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו של עמוד האש כדאיתא בברייתא דמלאכת המשכן מפתכל בעטיפת ורוחה כו נחשים [8] ורוחה מה שבתוכה [9] ובתורת כהנים בפר' אמור אל הכהנים גרסינן וכי צריכין לנר והלא כל אותם מרכעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הולרכו לנר שנאמר כי ענן ה' על המשכן ומיהו קושי' דשמעתין משמע דאשכינה קאי [1] וקשיא דה"ל למימר כל העולם כלו לאורו של מקום היו הולכים:

ממנה היה מדליק. כלומר ממנה ממחיל ההדלקה שאותו מדליק תחילה בערב ובו היה מסיים ההטבה בבוקר שאותו מטיב אחרון לפי שבבל בוקר מוצא אותו דולק והשאר מוצא שכבה ופעמים שהיה דולק כל היום כולו ומדליק ממנו שאר הנרות שבבוקר היו כולם כבות חוץ ממנו ומטיבו שמנעבו מן הדשן כדכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו' כל שאר הנרות שדולק כל היום לערב היה מדליק ממנו שאר הנרות [10] פרק תמיד [11] דאמרי' לקמן בפרק שתי הלחם (דף לח:) מזרח ומערב ואיכא דאמרי דהדר קאמי מלאה שכבה פירוש דהיינו לאחר שמש שמעון הצדיק שלא היה הגם רגיל מדשנו ומדליקו מן הדולקין פירוש ומשיס מלי לוג שמן שתהא דולקת עד הערב להליק ממנה את השאר ואחר כך מדשן את השאר הייינו הטבת שמש נרות ובפרק אחלו עוליס קמאי נכנס ומצא שתי נרות [6] מזרחיים דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליק את המנורה בין הערבים מלאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה ובפרק במה מדליקין (שבת דף כב:) פירש בקונטרס דגר מערבי היה מטיב בין הערבים ואותו את שיעבה בידו לו היה מניחה בכלי עד שהיה נותן שמן ופתילה ומדליקה ומדליק ממנה את השאר והקשה רבינו חס אם אפשר לעשות כך מאי קפריך התם והא הכא דיקציעי נרות לא סגי דלא למיסקל ואדליקו ומאן דאמר (שבת דף כב:) אין מדליקין מנר לנר מאי קושיא הרי באותה שעה יכול להדליק את כולן דמאחר שהוצית פתילה ישנה מן הנר שבמנורה אין בו משום [2] מלוה ויש לומר דלא אפשר לעשות כן משום דדרשינן בתורת כהנים להעלות נר תמיד שיהא נר קבוע להדליק שאר נרות ואיזה זה נר מערבי [7] וריב"א פירש דבעוד שהשמנה דולקת בנר מערבי היה מדליק ממנה את השאר על ידי פתילות ארוכות ושוב מדשן את שמן ופתילה מן השאר ואיכא דאמרי שהיה מדליק ממנה מאותה שהודלקה אמש את השאר כל ימי שמעון הצדיק ולישנא דמתני' דתמיד משמע כדכריו מדקתני שממנו מדליק המנורה בין הערבים ואפשר כא] כמה שמדליקה אחרים ממזבח העולה ואין ממתינין עד הערב שידליקנה דבשעה שאותו הישנה בידו אין שום נר דולק במנורה ושמא הא דתקון הכי הייינו טעמא שלא לשנות מלאות שהיה בשעה שהגם קיים בימי שמעון הצדיק:

הליסטיין

גמ' שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות אמר רב נחמן בר יצחק מאי שוין שוין למנחות: אף [6] [כל] המנחות היו בדין [וכו']: תנו רבנן [1]זך אין זך אלא נקי רבי יהודה אומר כתית אין כתית אלא כתוש [6] יכול יהא [2] זך כתית פסול למנחות ת"ל [3]ועשרון סולת בלול בשמן כתית א"כ מה ת"ל למאור אלא מפני [4] החיסכון מאי חיסכון אמר רבי אלעזר [5] התורה חסה על ממונן של ישראל [6] צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך אמר רבי שמואל בר נחמני אליך ולא לי [7] לא לאורה אני צריך: שלחן בצפון ומנורה בדרום א"ר זריקא אמר ר' אלעזר לא לאבילה אני צריך ולא לאורה אני צריך [8] ויעש לבית חלוני שקופים אטומים תנא שקופין [9] [מבפנים] ואטומים [מבחוץ] לא לאורה אני צריך [10] מחוץ לפרכת העדות באהל מועד עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל ואם תאמר לאורה אני צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדותה אמר [11] רבא זה [12] נר מערבי שנותנין בה שמן [13] [14]כנגד חברותיה [15] [16]וממנה היה [17] מדליק ובה היה מסיים: **מתני' מאין היו מביאין את היין [18] [19]קדושים ועטולין אלפא ליין שניה להן בית רימה ובית לבן בהר וכפר סיגנא בבקעה כל ארצות היו כשרות אלא מיכן היו מביאין אין מביאין [20]לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים ולא ממה שנזרע בינינו ואם הביא כשר אין מביאין [21] הליסטיון ואם הביא כשר אין מביאין ישן דברי רבי [22]וחכמים מכשירין [23]אין מביאין לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל ואם הביא פסול ואין מביאין מן הדליות אלא מן [24]הרגליות ומן הכרמים העבודין ולא [25] כונסין אותו ואינו ממלא את החבית עד פיה כדי שיהא ריחו נודף אינו מביא מפיה מפני

גמ' שוין. בתמיה. דקתני הכא שכרשתון והראשון שכשאי שוין ויהא אמרת דלשון למנורה דאמר למנחות דהכא שכרשתון אין דאי למנורה ודלשון שכשאי דאי הוא כמו שכרשתון: **למנחות.** שאם רוצה ליתן הראשון שכשאי למנחות הרי הוא כמו שכרשתון [1] [2]): **יכול יהא [3] כתיש זך פסול למנחות.** הוא"ל ומתיב ריש [שמות מב] למאור: **אם כן, תלמוד לומר.** זך וכתיש למאור: **מפני החיסכון.** לא בעינן זך וכתיש למנחות כמו לגרות דהכי נמי כתיש [3] אפילו אינו [4] [זך] וכתיש לפי שהמנחות הן מרובות ולריכות שמן הרבה ואילו היה צריך לחזור במנחות נמי אחר זך וכתיש כמו למנורה [5] היו מפסידים שהיו לוקחין אותו ביקר: **שלחן בצפון ומנורה בדרום.** והמזבח בינתים לידע שלא לאורה אני צריך: **שקופים מבפנים.** שהמשקופין של חלונות היינו לר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ לראות אורה לעולם: **ממנה היה מדליק.** לאחרים ובה היה מסיים כלומר [6] [המשך דף לג.] כל ומלא שתי נרות מזרחיות דולקים [7] שמנורה היתה עומדת מזרח ומערב מכבה האחת שבלד מזרח ומדשנה ומניח [8] האחת שבלד אותה שבמזרח הוא נר מערבי ומניחה דולקת עד לערב ומדליק האחרות שכבו [9] כשהר ומניהו חוזרת מה שנאמר מן השמן ומן הפתילה לאחן ומוחן בה שמן ופתילה [10] ומדליקה כדי לקיים בה מלות הדלקה ומסיים בה הלקה שהיא מדליקה בתר כל הנרות: **מתני' הליסטיון.** שמתגלו הענבים בחמה יותר מדאי: **משון.** כשהיו הענבים מרים היו מעשנין אותן כדי לאחקן או מכאלין אותן: **לא מפוק.** כשהוא מתוק מחמת עלמו כדמפרש בגמ' [11]. ענין אחר מרים אלא עברו עליו ארבעים יום: **מן הדליות.** קשורין טריל"ש לפי שאין ייבי יפה: **אלא מן הרגליות.** יין שגדל בגפנים נמוכים שהוא יפה: **העבודים.** מפרש בגמ' [12]: **לא היו כונסין אותו בחלכין גדולים.** לפי שכשהיו מסתפקין ממנו על ידי היו החלכין מתרוקנים ומתקלקל היין: **כדי שיהא ריחו נודף.** שכשהיא חבויה קימעא היין נודף יותר מכשהיא מגלויה:

רש"י כת"י

גמ' שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות. והיכי קתני הכא שכרשתון והראשון שכשאי שוין והא דלשון שכשאי כשר למנורה: **שוין למנחות.** דקיימא לן בכל דיכתי מבחר בלרך [1] דמן המובחר יביא [2] וה"ק הראשון שכשאי והשאי שכרשתון שוין שאם יש לו מעתה להביא ריש לו משאיר שכרשתון ומראשון אם אינו מוכחר: **אין זך אלא נקי.** כגון אותי שוליא בלא שעיה בפלים ואפי' נטחנו הרחים ברחים: **אלא כתוש.** לא יהא טחון ברחים אלא כתוש בכתשנא: **יכול יהא כתוש זה פסול למנחות.** הוא"ל ומתיב למאור [3]. ד"א. דלקח למנחות כשר: **מפני החיסכון.** אפי' [אינו כתוש] כשר: **מפני החיסכון.** דמנחה שמיח כל יומא טוחא ואיכא חקרון לי מהדר בתר כתית אבל גרות ליכא שמן כולי האי אלא שלשה לוגין וחצי בכל יום אלי לוג לכל נר: **אלי חיסכון.** כלומר מלי חיכפת בחקרון: **התורה חסה** כו'. ומשמתת לה בנעני בתים בפ"ב [4] דמתיב [5] ופנו את הבית בטרם יבא הכהן וגו' על מה התורה חסה אם על כלי עץ וכלי שבוק יש להם טהרה בתקרה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה בתקרה חסה תורה ואמרה לפנותם אלא יטמאו ושוב אין תקנה: **אליך.** לרוצך ולהרלות חיכמך לפני: **ולא לי.** בשביל שלא לאורה אני צריך ולא לאבילה שאם הייתי צריך הייתי [מלוה] ליתן שלחן סמוך למנורה כמנהג העולם: **שקופים מבפנים.** דתנינן בתחלה: **ומטומים מבחוץ.** ופיהם לחוץ ולבר מבפנים. דדרך מותל אבנים בשטשין תלון מרתיחין אותו מבפנים שמשפעים עיני הכותל מכל לד כדי שלא יקחוה ויעבור עוני הכותל את החורה תנא לגדדין אבל הסיכל [6] היה קלר מבפנים ומרחיב והולך לגד חוץ כדי שתהא אורה [ולא] מהיכל שתאיר לעולם כי לא לאורה אני צריך: **עדות הוא.** המנורה. לקמן מפרש מה היא העדות: **נר מערבי.** נר שתמצאי היה פונה עיר לגד מערב וכל שאר הנרות היה פיהם כלפי נר מערבי כדאמרינן בפ' שתי הלחם [7] ולבסוף קרי ליה נר מערבי: **כמדת הבריות.** תני לוג דבתיב [8] מערב על בקר תן לב מהמיה שתהא דולקת והולכת מערב עד בקר ושיעורו חכמים תני לוג בלקתני לקמן בפ' שתי מדות [שם.]: **ממנה היה מדליק.** כלומר ממנה מתחיל הדלקה שאותה היה מדליק תחילה מנערב: **ובה היה מסיים.** ההטבה בבקר שאותה היה מטיב אחרון לפי שכל בקר מלא אותה דלוק והשאר מלא אותם שכבו ופעמים שהיה דולק כל היום ומדליק ממנו כל שאר הנרות שבבקר היו כולן כבות חוץ מנר מערבי ומטיבן ומנערן מן הדשן כדכתיב בבקר בהיטיבו את הנרות [9] ונר מערבי דולק כל היום ומערב היה מדליק ממנה שאר הנרות: **מסיים.** דלאחר הדלקות שאר נרות היה מכבה אותה ומטיבה ונותן בה שמן: **מתני' קורחיים ועטוליין.** מקומות הן: **מאין היו מביאין יין.** לנסכים: **אלפא מן הרגליות.** שמוכנות על גבי קרקע לרגלי בני אדם שאין מודלות: **העבודים.** חפורים: **תלכים גדולים.** פונמים טעם היין: [**ואינו ממלא את החבית**]. בשחיטת מלאה יולא ריחה לחוץ ואינה נודף: [6] **הקמחין.** לוכן היין קונקיי"ם בלע"ז:

מסורת הש"ס

[1] ל"ל יכול יהא כתוש זה פסול למנחות. ל"ק. [2] לעיל ע"ב. [3] (לעיל ע"ז: ה"ז). [4] [כל זה ליקוטים ליתא ומשנתיב ביקוטים מנינא זו כפי תנוכה כמה"י ויקמו אלוף מרבש"ג אל"י אלוף ולא לי וכו'] [5] שבת מב.: [6] נכשנה כב: ת' רבק. [7] ל"ל כתמה. [8] תמיד נב. מ"ז מ"ח. [9] ל"ל אם יש לי מעמיסם יהס"ד. ל"ק. [1] ל"ל כתיה זה. ל"ק. [2] ל"ק. [3] ל"ל בשחיים ומשיבו. ל"ק. [4] [ולקמן מז.]. [5] ל"ל מדרשים דרשים יבן. [6] שבת מב. [7] מנורע מרבש ה. [8] ויקרא יח. [9] [מל"ל בהיטבו]. [10] לקמן נמ:. [11] שבת מ. [12] שבת ג. [13] שיר למע' כבא. [14] [ולקמן סוף פקודי אחת] יודע מה שבחוכו יבן ר' ל"ק ומי' תוספות שבת כב: ד"ה וכי לאורה. [15] ל"ל מחוכו. [16] ונחמיה. ל"ק. [17] ערין בספר קרבן אהרן דף רמא ס"ב שמתרץ קושית זר. [18] ל"ל בפרק אחד. ל"ק. [19] ל"ל ומנים לא אלו דולקין בתקונן פי' וכו'. ל"ק. [20] ל"ל מערבים. ל"ק. [21] ל"ל ופרס רינ"ש. ל"ק. [22] ל"ל אל"ה אם הטעם מלי כו'. ל"ק.

תורה אור השלם

1. ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד:
שמות כז כ
2. ועשרון סלת בלול בשמן כתית רבע ההין ונסך רבעית ההין יין לכבש האחד:
שמות כט מ
3. צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד:
ויקרא כד ב
4. ויעש לבית חלוני שקפים אטמים:
מלכים א ו ד
5. מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערך אתו אהרן ובניו עד בקר לפני יי תמיד חקת עולם לדרתיכם:
ויקרא כד ג

לעזי רש"י

טריל"ש, טלטריל"ש [טרייל"ישן]. נפן המוגבה על כלונסאות.
קנא"ש [קיניי"ש]. כחמי עובש.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו גרשום

שוין. דקתני והשני שבראשון והראשון שבשני שוין; והאמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני בראשון אינו ראוי למנורה והראשון שבשני ראוי למנורה והיכי הוו שוין: שוין למנחות שאם רוצה הרשון להשמיש הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון דישים: א"כ מה ת"ל זך כתית למאור מפני החסכון דלמנחות לא בעינן זך כתית דמנחות צריכין יותר שמן מנורות: שלחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח בינתים לידע שלא לאבילה אני צריך ולא לאורה שדרך בני אדם מנורה עומדת בצד שלחנו: ממנו היה מדליק האחרות ובה היה מסיים כדתנן שחרית בא וקבע שתי נרות מזרחיות דולקות מכבה האחת שבצד מזרח והאחרות היא נר מערבי מניחה דולקת ודולקת עד הערב והאחרות שכבו לאור הבקר מטבן זורק מה שנשאר מן הפתילה ופסולת מן השמן לתרן ונותן בה פתילה חדשה ושמן ולערב מדליקן מנר מערבי שדולק עדיין ואח"כ מטיב נר מערבי ונותן בה שמן ובה היה מסיים להדליק האחרות ואח"כ מכבה ומדליקה לבסוף כדי לקיים בה מצות הדלקה והיינו עדות שכשיבה שורה בישראל: הליסטון. יין מתוק הרבה ל"א פתוק שנקרחתי עצבים בחמה: כדי שיהא ריחו נודף. שכשהוא חסר קמעא נודף ריחו יותר מכשהוא מלא:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com